

## Askrike – Patrik A Edgren

*Patrik A Edgren har för familjen skrivit en liten krönika om "När jag bodde på Vapenstigen" (1936 – 1963) och från den har vi hämtat några avsnitt. Patrik har bott hela sitt liv på Lidingö och (något om familjen, syskon?) Han har varit engagerad i Hembygdsföreningen sedan 1980-talet. Han har skrivit några böcker om vår ö, bl.a. om Hersby skola och försvunna hus. Här tar han oss på en promenad utmed Askrikevägen.*

### Följ med längs Askrikevägen

**Kyrkviken** kallades förr den del av Lidingö som idag vanligen benämns Bo eller Askrike. Anledningen var givetvis att Norra Lidingöbanan ändhållplats hette Kyrkviken. En parallell är Vasavägen, en hållplats som fick ge namn åt hela det område som idag utgör Lidingö Centrum. Kyrkvikens första stationsbyggnad låg på den nuvarande tennishallens plats. Jag brukade cykla dit om tisdagarna och köpa veckotidningen Allers åt min mor men i lika hög grad åt mig själv. Jag gillade nämligen serierna.

Spårvägen hade i början en vändslinga, eftersom tågen bara kunde köra åt ett håll när en släpvagn var kopplad till motorvagnen. År 1946 slopades släpvagnarna och helt nya helsvetsade motorvagnar introducerades. De var brunröda, en färg som fick kraftig kritik men kallades *venetianskt röd*. Nu behövdes inte vändslingan längre. Samtidigt togs en ny stationsbyggnad i bruk, ritad av den kände arkitekten Cyrillus Johansson, som nästan varje arbetsdag åkte med tåget.

I en fastighet vid Bullerbacksstigen låg **Kyrkvikens konditori**, där det tidigare varit en livsmedelsaffär. Här kunde man både köpa bröd och tårtor och dricka kaffe eller läsk. En jukebox svarade för musikerunderhållning och det fanns även flipperspel, om jag minns rätt. I källarvåningen fanns länge en skomakare och jag minns ännu doften när man steg ner några trappsteg och gick in på lokalens telegolv för att prata med skomakaren.

**Gustaf Lindgrens affär** låg i det första huset till vänster i Kyrkviksbacken (Askrikevägen), nu jämnad med marken. Den var indelad i tre avdelningar. Till vänster, med egen ingång, låg mjölk- och bröдавdelningen. Här sålde den rundnätta fru Karlsson lösmjolk, som hon hällde upp i mjölkhämtare. Jag brukade ställa vår tomma mjölkhämtare på trappan när jag åkte till skolan på morgonen och sedan ta med den fyllda hämtaren när jag åkte hem på frukostrasten. Under hela min skoltid åt jag alltid lunchen hemma – det på hemmafruarnas tid. Tidigare hade vi fått mjölken levererad till hemmet med häst och vagn från Elfviks gård, men på 1940-talet förbjöds direktförsäljning av mjolk från gårdar.

I butikens mittsektion fanns specier och torra varor och till höger låg köttavdelningen. Under en period fanns även en fiskavdelning, inredd i det gamla garaget till höger om huset.

Hus Lindgrens handlade många betrodda kunder på kredit. Inköpen noterades i en blå bok med karbonkopia till kunden. Varje månadsskifte betalades månadens köp.

Under lov dagar arbetade jag ibland som springpojke hos Lindgrens och cyklade hem med varor som beställts per telefon. Ofta var det större köp till ganska avlägsna adresser, t.ex. Bosön, Grönsta och Rudboda gård. Som uppmuntran vankades det ibland drickspengar.

Vid Oxelvägen låg lekskolan **Blåkulla**. Cyrillus Johansson hade varje morgon passerat tomten på väg till tåget. I slutet av 1940-talet beslöt Föreningen Lidingö Barntädgårdar att bygga Lidingös

första lekskola. Johansson fick i uppdrag att rita huset, som varit till stor glädje och nytta för många barnfamiljer i området. Också jag fick glädje av huset när jag någon säsong gick på dansskola där med Ella Hansson som instruktör.

Nuvarande Askrike Pizzeria byggdes på 1930-talet som mataffär. Den drevs ursprungligen av (förnamn?) Jonasson och senare av bl.a. (förnamn) Eriksson. På höjden bakom hade en gång **torpet Litselgärdet** från 1700-talet legat, men i min barndom var tomten obebyggd och jag minns att det fanns vissa rester av tegelstenar där från det gamla torpet. Idag är höjden helt bebyggd med villor.

**Bygge- och Bo-området** ligger mellan Askrikevägen, Bågvägen och Rönnavägen. År 1925 arrangerade Byggnadsingenjörsföreningen i Stockholm och Lidingö köping en tävling för att skapa en stadsplan och bebyggelse för området som då var obebyggt. Den då unge arkitekten Sven Markelius segrade och han och hans kontor fick också rita 11 av de 19 av de villor som byggdes inför den bostadsutställning som arrangerades samma höst.

Husen hade en enhetlig arkitektur i s.k. 20-talsklassicism (Swedish Grace) och åtta av husen var i reklamsyfte inredda med möbler och utrustning. Även om utställningen fick mycket beröm och lockade många besökare gick det trögt med husförsäljningen. Trots tåg<sup>s</sup>förbindelsen till Kyrkviken ansåg många att husen låg för avlägset, långt ute på landet. Området är sedan 1987 klassat som "riksintresse för kulturminnesvården" och husen här har lyckligtvis inte förvanskats exteriört.

I samband med utställningen anlades den angränsande ängen som en park, **Kastanjeparken**, en av öns första gräsplaner som avsetts för lek och sport. Min äldsta bror Nils var i början av 1930-talet med om att starta Askrike IF och blev även ordförande. Föreningen ägnade sig här åt allmän idrott, både för pojkar och flickor, och hade klubbmästerskap under några år. En senare känd medlem var skådespelerskan Viveca Lindfors och hennes syster.

Efter andra världskriget byggdes en fin lekplats på den norra delen av ängen, med sandlåda och klätterträd. På ängen spelade vi ofta fotboll och också brännboll med både pojkar och flickor.

Invid Bygge och Bo ligger **Vapenvägen**, en av Lidingös kortaste vägar. Mina föräldrar hade efter mycket övervägande 1926 köpt huset på Vapenvägen 1 för 40 000 kronor. Där föddes jag 1936 och bodde fram till 1963. Trädgården var grovplanerad med gräsmattor, fruktträd och rabatter. På bottenvåningen fanns vardagsrum, serveringsrum, kök, jungfrukammare, hall och kapprum. En trappa upp fanns tre sovrum, hall, badrum och klädkammare. Till krypvinden kom man med stegen. I källaren fanns, förutom ytterligare två rum, värmepanna, tvättstuga och matkällare.

Det behövdes utrymme för vi var fem barn i familjen – jag var ett så kallat sladdbarn – och 1942 gjordes en tillbyggnad som gav ytterligare ett sovrum samt matsal. Min mor arbetade hela sitt liv med att sköta hemmet och bl.a. ta hand om de bär, frukter och grönsaker som trädgården gav.

### **Barndomens oceaner**

Grönstaviken och Askrikefjärden var min barndoms oceaner. På en liten badplats fick jag och några kamrater lära oss att simma. Lärare var den duktige simmare Putte Hofstedt, som senare blev blomsterhandlare, liksom sin pappa. Vi badade vid flottans brygga, som låg nedanför Cyrillus Johanssons hus. Vid den bryggan hämtades/lämnades personal från torpedstationen Otto, som låg nära Dalaföreningen. Därifrån provsköts torpeder ut på Askrikefjärden.

Mellan Täckä Udden och Flottans brygga låg i min barndom ett antal mindre nöjesbåtar vid egna bryggor. År 1948 bildades Askrike Segelsällskap och båtlivet i viken expanderade kraftigt.

Stenpiren byggdes och en uppläggningsplats för båtar anlades på den plats där man en gång sprängt ut mark för att anlägga ett lager bensin eller oljor – något som aldrig genomfördes.

Mitt eget båtägande är inte så mycket att tala om. Min bror Nils byggde en liten badbåt, som såg ut som en tvålkopp, åt mig och jag lyckades paddla över till Bogösund tur och retur. Jag var god vän med andra båtägare och genom att hjälpa till med vårustningen av deras båtar fick jag även följa med på båtturer några gånger ut i skärgården. Längre in i Grönstaviken låg Molanders varv och Bosövarvet. Det senare finns alltjämt kvar.

När det var fina vintrar har jag bl.a. åkt skridskor till Rydboholms slott och även vidare därifrån till Vaxholm (Påsundsbron).

### **Beredskapstiden**

Det andra världskriget påverkade även livet på Lidingö. Många män blev inkallade till militärtjänst i flera omgångar, hemvärnet lärde ut vad man skulle göra i händelse av bombangrepp och lottorna utvecklade stor aktivitet inte minst vid flyktingmottagandet vid Breviks brygga. På skjutbanan sköts det som aldrig förr och i mataffärerna ägnade personalen en avsevärd tid åt hanteringen av ransoneringskort. Under dygnets mörka timmar syntes ljuskäglor på himlen från strålkastare – en del stationerade i Herserud – och under perioder var alla hushåll ålagda att täcka över alla fönster för att försvåra för eventuellt främmande stridsplan. På kvällarna gick hemvärnsmän och kontrollerade att inget ljus syntes från bostäderna. I så fall blev det ”rapport”.

Vid Kyrkvikens station byggdes ett skyddsrum och även vår granne Wancke byggde ett på sin tomt. På ängen vid Fågelsträcket odlades potatis och en branddamm anlades intill Rönnavägen. I skogen ovanför Trolldalen kom det upp kanoner av varierande storlek, som via underjordiska löpgravar hade förbindelser med logementbyggnader en bit in i skogen. Nu finns inget kvar.

På Bosön och ute vid Elfvik hade försvarsmakten avlyssning av rysk och tysk radio- och telegraftrafik. Vid Elfvik tränades i hemlighet norska motståndsmän för att vid lämpligt tillfälle bli aktiva i Norge mot tyskarna. Skjutövningarna på torpedstationen Otto intensifierades. I Södergarnsviken låg under hela kriget ett nybyggt handelsfartyg, som skulle levereras till Sydamerika.

### **Spännande lekplatser**

En spännande miljö för snickrande unga pojkar var brädgården Canada. Ibland inhandlades virke till något lådbilsprojekt eller till en badbåt. Ungdomarna som bodde i Canada- eller Björnboområdet kallades Canadagänget och någon gång var det ”krig” mellan dem och oss i Kyrkviksgänget. Jag tror att Bert Berggren från Villavägen var vår ledare eller så var han med i generalstaben. En gång skulle kriget äga rum vid den lilla bäcken där Norra Kungsvägen nu går fram, men vad jag minns blev det inte så mycket med det kriget.

Vid den gamla Bosövägen, intill en skyttebana vid nuvarande Grankottrevägen, anlades på 1930-talet en festplats. Den drevs under åren av olika huvudmän, den längsta tiden av idrottsföreningen Trimer. Här fanns dansbana, servering, skjutbana, pilkastning etc. Inför helgerna hämtades vatten från en av Annelundsvillorna nere vid Canada. Själv var jag aldrig vuxen nog att besöka festplatsen på kvällarna. Däremot brukade jag ibland gå dit på söndagsmorgnarna och med viss framgång leta efter småmynt på marken. Festplatsen avvecklades på 1950-talet och en ny festplats planerades med placering i skogen mitt emot infarten till Idrottsinstitutet på Bosön. Men de planerna förverkligades aldrig.